

EZBER BOZAN BİR YÖNELİŞ: ZEYTİN DALI HAREKATI

Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından 20 Ocak'ta Afrin'de başlatılan ve "Zeytin Dalı Harekati" adı verilen operasyon Kıbrıs Barış Harekati'nden bu yana Türkiye'nin gerçekleştirdiği en yoğunluklu çok değişkenli mücadelelerden biri olma özelliği taşıyor.

“

Doç. Dr. Kürşad Zorlu*

DEAŞ odaklı ittifakların gün yüzüne çıktığı 2015 yılından bu yana Afrin ve Menbiç'e gönderilen silah ve mühimmatın dört bin tıra yaklaştığı biliniyor. ABD yardımlarının önemli bir kısmı Irak Kürt Bölgesel Yönetimi'nin bilgisi dahilinde Semelka sınır kapısından, Haseke-Menbiç hattından Afrin'deki terör yapılanmasına ulaştırılıyor. Gerek ABD Dışişleri Bakanlığı'ni gerekse Pentagon Suriye Demokratik Güçleri'ni (SDG) kastederek "YPG'ye yardım etmiyoruz" deseler de Ekim 2015'te kurulan Suriye Demokratik Güçleri'nin (SDG) omurgası ve önemli kısmı YPG'den meydana geliyor. Nitekim SDG'nin YPG terör örgütünün bir başka şapka altında sunulmasından başka bir şey olmadığını ABD Özel Kuvvetler Komutanı Thomas SDG ile YPG ilişkisi açıkça şu şekilde ifade ediyordu:

"Onlar kendilerine resmi olarak YPG diyorlardı ki Türkler, bunun PKK ile aynı olduğunu söylüyor ve 'Benim terörist bir düşmanımın muhatap oluyorsunuz, bunu müttefik olarak nasıl yapabilirsiniz?' diyordu. Biz de bunun üzerine onlara isimlerini değiştirmeleri gerektiğini söyledik. Mesela, YPG dışında kendinizi nasıl adlandırmak istersiniz? Bir gün sonra adlarının 'Demokratik Suriye Güçleri' olduğunu ilan ettiler. Adlarının ortasına 'demokratik' ifadesini koymalarının zekice bir hamle olduğunu düşündüm. Bu, onlara bir miktar itibar sağladı."

Harekatın askeri/operasyonel boyutuna bakıldığında, şehir merkezinin topografik açıdan dağlık alanlarla çevrili olması teröristlerin buralarda yığınak yapmasına imkan tanısa da beş koldan ilerlenmesi kısa sürede alan hakimiyetinin TSK lehine geçmesini sağladı. Daha

ilk gün 71 savaş uçağı ve neredeyse yüzde yüz isabetle imha edilen 108 hedefin ardından operasyona, oldukça etkin ve yüksek bir motivasyonla devam edilmektedir. Bu süreçte gerek askeri gerekse dış dünyayla etkileşim bağlamında ciddi bir hazırlık ve planlama yapıldığı görülmüyor. İlk günden itibaren başta Türk Silahlı Kuvvetleri ve Dışişleri Bakanlığı olmak üzere ilişkili kurumların karşı propaganda için de önlem almaya çalışması dikkat çekiyor. Zira iki ayını tamamlamış olan harekatın "Zeytin Dalı" adını alması bu kararlılığın bir yansıması olarak düşünülebilir. Dünya kamuoyunun yabancı olmadığı bir tanımlama ile "barış ve düzenin tesisi" vurgusunun öne çıkarılması terör örgütünün zihinsel dayanaklarını da zayıflatan kısmi seçenekler sunuyor.

Bununla bağlantılı olarak terör yapılanmasının yerel ve uluslararası propaganda için kullandığı iki önemli unsur öne çıkıyor.

- 1) "Sivillerin öldüğü" iddiası.
- 2) "Türkiye'nin bölgenin siyasal ve demografik yapısını değiştirmek istediği"nin vurgulanması.

Bu iki yalan kuşağı ile kara propagandanın Avrupa ve diğer hedef medya sahasına aktarılacak istendiği anlaşılıyor. Sivillere yönelik iddianın nasıl bir dezenformasyonla yürütüldüğünü özellikle sosyal medyada gözlemlemek mümkün. Bu hususta Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü'nün sekiz dilde yaptığı bilgilendirme çalışması farklı tarih ve olaylarda ortaya çıkan fotoğraf ve videoların sahte yöntemlerle bu iddiaya ilişkilendirmek istendiğini gösteriyor.¹

Afrin'in Önemi

Afrin'in terör örgütü açısından birbirini bütünleyen 3 önemi dikkat çekiyor.

1 Afrin terör örgütü için sıradan bir yer değil. PKK terörünün Suriye'de ilk konuşlandığı merkezlerin başında geliyor. Terörist başı Öcalan'ın Afrin'i gerek lojistik gerekse yapısal büyüme açısından ön sıralarda tuttuğu biliniyor. Nitekim 2001 yılında Öcalan "Suriye Kürtleri Demokratik Partisini öneriyorum." demişti. Bunun üzerine 2002'de KADEK Kongresi'nde bu yönde bir karar alınmış ve 2003'e gelindiğinde PYD resmen kurulmuştu. Özellikle Türkiye'de o günlerde gündemde olan sözde çözüm sürecinin alan boşluğunun da etkisiyle Afrin 29 Ocak 2014'te "Kanton" ilan edilmişti. Kobani (Ayn el Arap), Afrin ve Cezire adıyla şekillenen Suriye içerisindeki sözde federal sistemler, terör örgütünün devletleşme hamlesinin en belirgin adımları olarak kabul edilmelidir. Bu anlamda PKK-PYD ve KCK yapılanmalarının aynı zihinsel merkezin yansımaları olduğu unutulmamalıdır. Örneğin her üç yapılanmanın da Öcalan'ı "önder" kabul ettiği ve Türkiye'nin de içerisinde yer aldığı 4 ülke topraklarında "Demokratik Konfederalizm" istediği açık kaynaklarda yer almaktadır. Geline aşamada Afrin üzerinden bu parçalara yönelik bir ideolojik hat çekme gayretleri neticeye ulaşmasa da devam etmektedir. Bu haliyle Türkiye'nin Afrin'de yürüttüğü haklı mücadele bölücü/ayrılıkçı ideolojinin yeni dönem direniş kavramlarından birisi haline getirilmektedir.

2 Terör örgütü, Akdeniz'e uzanacak muhtemel bir hat için Afrin'i hayati bir noktada görüyor. Bu doğrudan bir PKK hedefi olduğu kadar bölgede çıkarları olan öncü ülkelerin taşeronluğu açısından da etkili bir ayrıcalık olarak değerlendiriliyor. Terör örgütü YPG'nin omurgasını oluşturduğu SDG'nin kaçarak Türkiye'ye gelen sözcüsü Talal Silo ifadelerinde bunu ortaya koymuştu.²

3 Bölgenin Türkiye'ye uzanan yollarından birisi de Amanos Dağlarıdır. Terör örgütü Afrin'de konuşlandığı terörist ve mühimmatı bu yol üzerinden Türkiye'ye geçirmek istiyordu. Daha önce Irak üzerinden bu noktaya gelen teröristler Afrin'deki tahkimatın artmasıyla Suriye üzerinden defalarca sızma girişiminde bulunmuştu. Operasyon öncesinde de pek çok defa bu girişim püskürtülmüştü.³ Özellikle Afrin'in kuzey ve kuzey batısının çevrelenmesi ile dağlık alanda sıkışan teröristlerin örgüte mesaj gönderdikleri basına yansımıştı.⁴

Beka Tehtidine Müdahale

Uluslararası stratejilerin başarısında önemli faktörlerden birisi de taahhütlerinizin ve hatta tehditlerinizin, rakibinizin sizin olası davranışlarınıza yönelik beklentisini değiştirebilmesidir.⁵ Bir başka deyişle attığımız ya da atacağımız adımların karşı tarafa neler kaybettirebileceği konusunda geri döndürülmesi mümkün olmayan bir yol haritası da sunmak zorundasınız. Devletlerarası ilişkilerde bu algıya yön verenler diplomasi sahasında elini kuvvetlendirebilmektedir.

Dolayısıyla kaos, çatışma ve savaşların iç içe geçtiği bu coğrafyada askeri imkan ve yeteneğinizin görünürlüğü masadaki kabulünüzü artıran güçlü bir araç haline gelmektedir. Yakın geçmişe bakıldığında Türkiye'nin ciddi bir süredir yapmadığı bu etkiyi Afrin operasyonu kapsamında ortaya koymaya başladığı söylenebilir. El-

bette ki Fırat Kalkanı ile tahkim edilen bölgenin varlığı bu zemini kuvvetlendirmiştir. Bu bakımdan bugünün koşulları ve gereklilikleri çerçevesinde “Türkiye neden buradadır?” yerine “Ne kadar kalacaktır veya kalmalıdır?” sorusuna cevap aranmalıdır. Uluslararası karşı operasyonların işlevselliğini belirleyen husus da burası olacaktır.

Öyle ki ABD Başkanı Trump’un sosyal medya duyurusu ile görevden alınan Dışişleri Bakanı Tillerson’un, “Güvenli bölge için Türkiye ile birlikte çalışabiliriz.” demesi Afrin’den ziyade Fırat’ın doğusundaki kurgunun manevra kabiliyeti için getirilmiş bir teklif olma özelliği taşıyordu. Bu durum ABD’nin Suriye’nin Kuzeydoğusuna yönelik hedeflerini Türkiye’nin odağında yer aldığı bir senaryoya yönlendiriyor. Washington Ortadoğu Araş-

tırmaları Enstitüsü’nden Andrew J. Tabler Newyork Times’ın haberinde şu önemli soruyu gündeme getiriyor: “Türkiye Afrin’le birlikte kontrol alanını genişlettiğinde diğer yerlere itilecek mi?”⁶ Türkiye ve ABD arasında özellikle Menbiç konusunda devam eden müzakerelerin bu pencereden irdelenmesinde fayda vardır. ABD Türkiye’nin Afrin’deki ilerleyişi durdurulamadığı için cephe gerisini Menbiç-Fırat ekseninde konumlamak istemektedir.

Doğrusu bu kısmi mutabakatın sürdürülebilirliği tartışmalıdır. ABD-Türkiye ilişkilerinin geldiği nokta itibarıyla bu ancak bir zaman kazanma ve kartları yeniden dağıtma girişimi olarak da algılanabilir. Türkiye Afrin’deki terör yapılanmasını kısa bir süre içerisinde sökülüp atacaktır. Bundan kaçış yoktur.

Muhakkak ki olayın bir de Rusya-Esat-İran boyutu bulunuyor. Rusya temel olarak Türkiye'den iki beklenti içerisinde: Birincisi Türkiye'yi NATO-Rusya dengesinde kendi lehine değiştirebilecek bir pozisyona teşvik ediyor. Hem de Türkiye'nin PKK-YPG çekincesi üzerinden PYD üzerindeki ABD etkisini kırmaya çalışıyor. İkincisi İdlib'de Heyet Tahrir Şam'a karşı daha etkin bir rol üstlenmesini istiyor. Bu çerçevede Türkiye'nin Afrin merkezine kadar ilerleyerek hedefine ulaşması Azez-Afrin-İdlib hattında kendi dengesini öne çıkarabilecek bir Türkiye'yi ve üstelik ABD ile çatışmaya varabilecek ihtimalleri ötelemiş bir Türkiye'yi öne çıkarıyor. Türkiye-ABD arasında oluşan yeni durum bakalım Rusya tarafında nasıl bir değişime sebep olacak?

Süreç Nasıl İşlemeli?

Afrin'deki terör varlığının sona erdirilmesi hem sınır hattının güvenliği hem de orta vadedeki diğer hamlelerde Türkiye'nin ciddiyetini göstermesi bakımından oldukça önemli. Fakat şu iki husus bir arada dikkate alınmalıdır.

1 Siyasi kararın yüksek ölçüde hedefine ulaşması sağlanmalı,

2 Daha büyük bir terör kuşağının geliyor olmasını da dikkate alarak en az kayıp/hasarla sürdüreceğimiz bir stratejik planlama olmalı. Bu sebeple şehir merkezi (meskun mahal) çok daha zor ve riskli unsurlarla karşı karşıya bırakabilir. Yine de Türk ordusunun çok kısa bir vakitte alanı bütünüyle ele geçirmesi an meselesidir. Özellikle sivil kayıpların bugüne kadar olduğu gibi önlenmesi hassasiyeti ve "hendek/tuzak" tehlikesine karşı en etkin adımların atılması beklenmelidir. Muhtemel alternatiflerden birisi olarak seslendirilen, belli bir koridor üzerinden teröristlerin Fırat'ın doğusuna geçişi iki önemli soruyu beraberinde getirecektir. Afrin Suriye'nin toprak bütünlüğü çerçevesinde ne kadar süre kontrol altında tutulabilir? Fırat'ın doğusuna geçen terör bataklığı daha büyük bir tahkimat ile yüzleşmemize sebep oluşturur mu?

Son olarak ABD ile masaya otururken hemen arkamızda başka sandalyelerin de olduğunu ve her an bunlardan bir veya bir kaçının masaya eklenebileceğini aklımızdan çıkarmamalıyız.

Bir yönüyle Afrin ve Menbiç arasında sıkışan iki ülkenin kopma noktasına gelen ilişkileri uçurumun kenarından alınsa da bir sonraki aşamada NATO, Rusya, İran ve AB ile ilişkilerin yaşam çizgisi etkilenebilecektir.

dipnotlar

3- 20 Kasım 2017'de Amanos Dağlarının Osmaniye'ye bakan tarafında 2 terörist ele geçirilmişti. Özellikle Ocak 2015'ten bu yana 50'den fazla teröristin bu şekilde engellendiği görülüyor. Ayrıca terör örgütünün bu bölgeyi insan kaçakçılığı için de kullandığı biliniyor.

4-Bkz. <https://www.cnnturk.com/turkiye/pkkl-teroristler-amanosta-sikisti-kandilden-yardim-istedi>

5- Geniş bilgi için bkz. Avinash Dixit ve B. Nalebuff, (2002) Stratejik Düşünme, Sabancı Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

6-Bkz. <https://www.nytimes.com/2018/01/22/world/middleeast/turkey-syria-kurds-us.html>

* Ahi Evran Üniversitesi

1- En belirgin örneği Başbakan Binali Yıldırım ile Almanya Başbakanı Merkel'in basın toplantısında provokasyon girişiminde bulunan Agid Nerwey'in Afrin'de çekildiği yalanıyla gösterdiği yaralı çocuk fotoğrafının 2016'nın Ağustos ayında medyada yayımlandığı anlaşıldı. Başka bir fotoğrafın ise Suriye'deki sahra hastanelerinin birinde çekilen ve 18 Aralık 2015 Reuters ajansınca servis edilen bir fotoğraf olduğu tespit edildi. Bkz. www.byegm.gov.tr

2- Silo, ABD'li bir istihbarat yöneticisinin kendilerine, "kalıcı" olabilmek için karadan Akdeniz'e ulaşmak gerektiği telkininde bulunduğunu iddia etmişti. Bkz. <https://aa.com.tr/tr/dunya/sdgnin-kacan-sozcusu-silo-abdnin-pyd-pkky-destegini-aaya-anlati/988355>